

КОМПЛЕКСНАЯ РАБОТА ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ І ЛІТАРАТУРЫ

БЛАНК ЗАДАНИЯЎ

10 клас

Дарагія дзесяцікласнікі!

Як часта мы чуем і самі кажам: “Мой горад”! Але горад – гэта не толькі знаёмыя вуліцы і будынкі, але і культурная прастора, якая фарміруе нас і адначасова ствараецца намі. Горад – гэта аблічча часу і адбітак чалавечай дзейнасці. Мы добраўпарадкоўваем яго, а ён – нас: вучыць бачыць гармонію, берагчы прыроднае і духоўнае асяроддзе.

Усе заданні гэтай работы аб’яднаны тэмай горада і добраўпарадкавання. Апошнія – не толькі клопат пра фізічную прастору, але і адказнасць за культуру маўлення, чысціню роднай мовы і захаванне літаратурнай спадчыны. Для паспяховага выканання заданняў вам спатрэбіцца здольнасць бачыць сувязь паміж словам і рэчаіснасцю, паміж дакладнасцю думкі і архітэктурай наваколля.

Жадаем плённай працы, глыбокіх разваг і творчых адкрыццяў!

Варыянт 2

Заданне 1. Вядома, парадак павінен быць не толькі ў наваколлі, але і ў паводзінах, адносінах да жыцця. Маральным арыенцірам для людзей могуць лічыцца аўтары беларускай літаратуры, крылатыя словы якіх падказваюць нам напрамак жыцця. Прачытайце выказванні беларускіх мастакоў слова і выканайце фанетычнае заданне: пастаўце знак “+” у патрэбным слупку табліцы.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Вада – такая рэч, што не можа доўга стаяць на адным месцы: спакой – вадзе гібель. (Якуб Колас)

Заданне 2. У гарадах і вёсках існуюць аб’екты, якія забяспечваюць іх жыццядзейнасць. Гэтыя аб’екты складаюць гарадскую або вясковую **інфраструктуру**. Пастарайцеся правільна вызначыць лексічнае значэнне кожнага з інфраструктурных найменняў і спалучыце словы з левага слупка з іх значэннямі ў правым слупку. Адказ запішыце ў наступнай форме: А1Б2В3Г4Д6Е7 (звярніце ўвагу, што адна з назваў лішняя).

Максімальная колькасць балаў – 6.

	Значэнне слова
А	Саджанцы ці маладыя дрэвы, высаджаныя ў грунт для ўтварэння паласы ці ўчастка лесу
Б	Установа, дзе па рэцэптах урачоў робяцца і адпускаюцца лякарствы, прадаюцца санітарна-гігіенічныя, касметычныя і інш. прадметы
В	Сігнальнае прыстасаванне на чыгунцы, якое паведамляе, што пуць свабодны або заняты
Г	Спецыяльнае месца, памяшканне, будынак для захоўвання тавараў, матэрыялаў і пад.
Д	Градка для кветак у выглядзе якой-н. замкнутай фігуры
Е	Месца рознічнага гандлю спажывнымі прадуктамі і іншымі таварамі

	Аб'ект інфраструктуры
1	аптэка
2	клумба
3	шлагбаум
4	лесапаласа
5	склад
6	рынак
7	семафор

Заданне 3. Добраўпарадкаваная мясцовасць – парк, двор ці нешта іншае – выклікае выключна прыемныя пачуцці, эмоцыі, ацэнкі. Гэта ўсё ўвасабляецца ў разнапланавых, але аднолькава пазітыўных характарыстыках, якія можна выразіць рознымі прыметнікамі. Перакладзіце іх на беларускую мову.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Заданне 4. Бадай што самы прыемны вынік добраўпарадкавання тэрыторыі – яе азеляненне. Але высаджванне дрэўцаў не такая простая справа, бо для кожнага з іх, у залежнасці ад пароды, трэба падабраць найбольш спрыяльнае для росту месца. Важна таксама ўлічваць і як розныя віды дрэў могуць ужывацца адно каля другога, і эстэтыку іх агульнай кампазіцыі на адпаведнай тэрыторыі.

Ацаніце прапанаваную вам “тэрыторыю” (табліцу), улічваючы, якая граматычная форма дзеяслова прымеркавана да кожнага слупка. З улікам гэтага падбярэце шэсць патрэбных “дрэўцаў” (граматычных формаў), каб “пасадзіць” іх у пазначаных месцах.

Узор:

	 <i>еду</i>		<i>едзьце</i>
<i>рабіць</i>		 <i>робіце</i>	

Максімальная колькасць балаў – 6.

Заданне 5. Добраўпарадкаванне – гэта імкненне не толькі да парадку, але і да міру, ладу, утульнасці, да сувязі пакаленняў і пераемнасці традыцый. Прачытайце урывак з нарыса У. Караткевіча “Зямля пад белымі крыламі”. Запоўніце табліцу, упісаўшы ў правы слупок словы (словазлучэнне) у адпаведнай граматычнай форме згодна з пазначанымі ў левым слупку іх характарыстыкамі.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Выгляд хаты для кожнай мясцовасці быў розны. У даўніну бывалі хаты з комінам (цяпер комінам завецца пячны дымаход).

Найбольш тыповы выгляд хаты быў такі. Ля ўвахода, справа, быў мыцельнік – месца для мыцця посуду і кухонных рэчаў. Пасля печ. За печчу, па правай сцяне, – пол (нары). Пад полам складалі розныя рэчы. Але ўжо тады замест пола часта стаялі шырокія ложка, адзін з завескаю, для гаспадара. Уздоўж астатніх дзвюх сцен ішлі шырокія лавы, часам з тканымі налаўнікамі. На іх маглі спаць, асабліва калі бывалі госці.

Заданне 6. Добраўпарадкаванне горада, несумненна, пачынаецца з ачышчэння. У сувязі з гэтым мы прапануем вам “ачысціць” ад памылак паведамленні, размешчаныя на рэкламных шчытах. Дапамажыце выявіць, патлумачыць і паправіць дапушчаныя памылкі. Улічыце, што сярод прапанаваных могуць быць як сказы з памылкамі, так і правільныя сказы. Калі памылак няма, то напішыце “Няма памылак”.

Максімальная колькасць балаў – 6.

№ сказа	Сказ
1	Серыя магазінаў “М”: больш танней толькі ў нас, прыязджай і купляй!
2	Кожнае дзіцяці мае права на адукацыю!
3	Загарадны рэстаран Х: блізка да горада, далёка ад клопату.
4	Вам прадалі не толькі дрэнны тавар, але і аказалі някасную паслугу? Вы можаце дабіцца справядлівасці!
5	У сталавай для спартсменаў можна папрасіць гарачы кіпень.
6	На працягу першых пятнаццаці дзён дэкады надвор’е не зменіцца.

Заданне 7. Перакладзіце тэкст на беларускую мову.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Содержание территории в зимний период включает расчистку от снега и наледи проезжей части и пешеходных дорожек, вывоз снега и наледи на согласованные в установленном порядке площадки складирования снега и осуществляется в соответствии с обязательными для соблюдения требованиями технических нормативных правовых актов в части эксплуатационного состояния, допустимого по условиям обеспечения безопасности дорожного движения. (По материалам интернет-ресурсов.)

10 клас. Комплексная работа. Варыант 2. Бланк заданняў

Уявіце, што Вы трапілі ў Новы Горад, у якім усё так або інакш звязана з літаратурай. Пастарайцеся зразумець яго жыццё. Для гэтага спатрэбяцца веды з тэорыі, гісторыі літаратуры і ўласная творчая фантазія.

Заданне 8. Гуляючы па Новым Горадзе, Вы заўважылі нешта дзіўнае: на некаторых лакацыях ёсць лішнія аб'екты. Вызначце гэтыя аб'екты і патлумачце свой выбар.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Гарадская лакацыя	Аб'екты
алея Мастацкіх напрамкаў	скульптурныя кампазіцыі “Класіцызм”, “Сентыменталізм”, “Сярэднявечча”, “Рэалізм”
парк Тропаў	альтанкі метафары, параўнання, санета, эпітэта
сквер Эпасу	клумбы апавядання, аповесці, балады, эпапеі
сад “Формы вершаў”	фантаны “Актава”, “Вадэвіль”, “Рандо”, “Трыялет”

Заданне 9. Прыпынкі грамадскага транспарту ў Новым горадзе аздоблены цытатамі з твораў беларускіх пісьменнікаў. Вызначце імя пісьменніка, у гонар якога названы прыпынак, і назву твора, з якога ўзята цытата.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Прыпынак 1

На беразе Палаты, за пяць вёрст ад горада, дзе гэтая рэчка мінае бары і набліжаецца праз абшары палеткаў да Дзвіны, з'явілася тая самая Плачка. Бачылі яе на пагорку, таксама пры захадзе сонца. Яна сядала на камень, які там ляжаў у засені разложыстых бяроз. Бачылі яе сяляне, ідучы дахаты пасля дзённае працы, і падарожныя, што вярталіся з горада ўвечары.

Прыпынак 2

У галаве таўпесіліся думкі аб горадзе, таварышах, уроках, к ім падбаўлялася дзіваванне, што за зданне ўчора было і якая чартаўня завялася ў новай хаце. На сэрцы было ўсё ж такі радасна і спакойна ад цёплае вясковае абставы.

– Ну і сібірнікі, расколы!.. На галаве пачынаюць хадзіць, – голасна і сурова загаганіў нехта на вуліцы, падышоўшы да кучы мужчын.

Архіп прыслухаўся.

Прыпынак 3

Агромны горад, цесна збіты,
Ўвесь блескам сонейка заліты,
Займаў узгоркі і нізіны;
Дамы стаялі, як віціны,
То ўдоўж, то ўпоперак радамі,
То закрываліся садамі
Або дзе ўзгоркам крутабокім;
А дзе васпанам адзінокім,
Расцерабіўшы сабе пляц,
Як горды пан, стаяў палац.

Прыпынак 4

Нам слаўна было сядзець тут на гэтых
каменнях; і мы сядзелі – сушылі на ветры
спацеўшыя шыі і маўчалі. Шмат было
перагаворана дарогаю – паволі прайшлі мы з
ім разам трыццаць вёрст, многа я зразумеў у
яго без слоў, і цяпер трэба было разысціся
таксама, як выпадкова сышліся на дарозе.
Было яму год дванаццаць, а я ішоў у горад,
дзе ўжо жыў. Ubачыў быў я яго пасярод
дарогі – ён стаяў, растапырыўшы босыя ногі
ў палатняных портках, і трымаў у руках
шапку.

Заданне 10. Летам 2027 года ўвесь Новы Горад збіраецца святкаваць

145-годдзе з дня нараджэння аднаго з самых вядомых беларускіх пісьменнікаў. Ён больш вядомы як паэт і драматург. Спектакль па адной з яго п'ес з'яўляецца візітнай карткай самага вядомага беларускага драматычнага тэатра. Першы зборнік вершаў “Жалейка” стаў цэлай з'явай у новай беларускай літаратуры.

Вы як адзін з найлепшых знаўцаў беларускай літаратуры былі запрошаны ў каманду, што распрацоўвае канцэпцыю літаратурнага афармлення гарадской прасторы (графіці, муралы, светлавые інсталяцыі, іншае), заснаваную на **адным** літаратурным творы пісьменніка, юбілейную дату якога збіраюцца святкаваць жыхары Новага Горада. Вам неабходна выканаць некалькі заданняў.

1. Запішыце імя пісьменніка, юбілейную дату якога рыхтуюцца святкаваць жыхары Новага Горада, і назву твора, на аснове якога Вы маеце намер афармляць гарадскую прастору.
2. Кратка апішыце 2 аб'екты афармлення. Патлумачце, як Ваша ідэя афармлення звязана з ідэяй выбранага Вамі твора. Для афармлення выбірайце прынцыпова розныя аб'екты і аформіце іх па-рознаму.
3. Апішыце (да 100 слоў), як ідэя афармлення гарадской прасторы ў сувязі з выбраным Вамі творам паўплывае на ўспрыманне горада жыхарамі і гасцямі.
4. Прывядзіце 2 цытаты з **гэтага** твора, што будуць высечаны на помніку пісьменніку, адкрыццё якога запланавана ў дзень святкавання 145-годдзя. Патлумачце адным-двума сказамі, чаму Вы выбралі менавіта гэтыя цытаты (тлумачэнне павінна быць на кожную цытату асобна).

Максімальная колькасць балаў – 6.